Camil Petrescu

În vreme de război

Nuvelele lui Caragiale pun în lumină un Caragiale cu totul nou, diferit de marele dramaturg, atât de bine înzestrat pentru comic în comediile sale. În nuvele Caragiale se dovedeşte a fi un foarte bun analist al stărilor obscure ale subconştientului. Deci suntem în prezența unui creator complex, excepțional înzestrat de comic în comedii şi pentru analitic în nuvele şi în drama Năpasta. Criticul literar Mihail Petroveanu vorbeşte despre două fețe ale marelui creator una de zii şi alta de noapte, referindu-se la aceeaşi bivalență a spiritului caragialian. Criticul literar Maria-Vodă Căpuşan considera că opera lui Caragiale se întinde de la mască la hău.

În nuvele sale Caragiale urmăreşte mai ales instalarea unei stări de criză şi evoluția gradată spre un punct culminant, tragic, dramatic. Meritul autorului constă în urmărirea minuțioasă (amănunțită) a celor mai mici schimbări sufleteşti.

Tematica nuvelelor este variată:
Nuvele psihologice: În vreme de război, O făclie de Paşte, Păcat
Nuvele fantastice: La hanul lui Mânjoală, Calul dracului, Kir Ianulea
Nuvele sociale şi psihologice: Două loturi.

În majoritatea nuvelelor chiar şi în cele fantastice există un fond realist, trăgând (relifând) critica satirică a dramaturgului Caragiale. Astfel în Kir Ianulea aventura fantastică este numai un prilej pentru a prezenta o istorie a negustorimii şi a burgheziei de la începutul secolului trecut. Dramaturgul Caragiale este prezent prin

Camil Petrescu

În vreme de război

Nuvelele lui Caragiale pun în lumină un Caragiale cu totul nou, diferit de marele dramaturg, atât de bine înzestrat pentru comic în comediile sale. În nuvele Caragiale se dovedeşte a fi un foarte bun analist al stărilor obscure ale subconştientului. Deci suntem în prezenţa unui creator complex, excepţional înzestrat de comic în comedii şi pentru analitic în nuvele şi în drama Năpasta. Criticul literar Mihail Petroveanu vorbeşte despre două feţe ale marelui creator una de zii şi alta de noapte, referindu-se la aceeaşi bivalenţă a spiritului caragialian. Criticul literar Maria-Vodă Căpuşan considera că opera lui Caragiale se întinde de la mască la hău.

În nuvele sale Caragiale urmăreşte mai ales instalarea unei stări de criză şi evoluţia gradată spre un punct culminant, tragic, dramatic. Meritul autorului constă în urmărirea minuţioasă (amănunţită) a celor mai mici schimbări sufleteşti.

Tematica nuvelelor este variată:
Nuvele psihologice: În vreme de război, O făclie de Paşte, Păcat
Nuvele fantastice: La hanul lui Mânjoală, Calul dracului, Kir Ianulea
Nuvele sociale şi psihologice: Două loturi.

În majoritatea nuvelelor chiar şi în cele fantastice există un fond realist, trăgând (relifând) critica satirică a dramaturgului Caragiale. Astfel în Kir Ianulea aventura fantastică este numai un prilej pentru a prezenta o istorie a negustorimii şi a burgheziei de la începutul secolului trecut. Dramaturgul Caragiale este prezent prin dialogurile concise, dar semnificative, care dezvăluie conştiinţe, psihologii. Deasemenea dramaturgul e prezent printr-o artă a compoziţiei, printr-o înlănţuire ingenioasă a secvenţelor, care gradat reliefează precipitarea conflictului spre un deznodământ dramatic.

Cele mai valoroase sunt nuvelele psihologice. În aceste nuvele Caragiale se dovedeşte un foarte bun cunoscător al psihologiei umane, un fin observator al schimbării acesteia sub influenţa deformatoare a unui factori exterior: bani, averea, frica, etc.

În vreme de război.

În această nuvelă psihologică Caragiale urmăreşte procesul comlex şi complicat al degradării psihice a hangiului Stavrache, datorită setei de avere, de bani. Caragiale urmăreşte magistral instalarea obsesiei şi evoluţia ei spre nebunie.

La începutul nuvelei Stavrache este un hangiu înstărit, sigur de sine, sentiment pe care î-l dă averea pe care o are. Ca toţi oamenii avuţi (înstăriţi) Stavrache trăieşte spaima, frica de a nu fi pradat: Hangiul era foarte mulţumit: om cu dare de mână, cu han în drum. Câte nopţi nu dormise el o clipă măcar cum se cade, trăgaând cu urechea şi aşteptâd cu inima sărită pe musafirii de noapte!

Stavrache apare apoi în stare de frate bun şi săritor, care îl ajute pe Popa Iancu să-şi piardă urma, trimiţindu-l cu voluntarii pe front. După plecarea fratelui Stavrache intră în stăpânirea averii lui Popa Iancu.

La primirea primei scrisori despre faptele de bravură ale fratelui său Stavrache nu se bucură: Cine ar fi văzut figura lui neica Stavrache. ar fi rămas în mirare pricepând bine că

în sufletul fratelui mai mare nu se petrecea nimic analog cu bucuria la citirea veştilor despre succesul de bravură al răspopitului. Prin notarea acestei reacţiuni de comportament a lui Stavrache, autorul sugerează că deja în sufletul acesteia s-au petrecut o schimbare, că personajul este preocupat de ideea stăpâniri depline a averii fratelui său. Caragiale consolează gându ascuns (neexprimat) a hangiului: Care va să zică -clipii gândul hangiuluinici vorbă n-a fost la judecată despre popa, despre capul şi gazda tâlharilor. Aoleu! Ce mai judecători!. Dar o să îndrăznească să se mai întoarcă?. Dar dacă îndrăzneşte şi se-ntoarce? Atunci, ce-i de făcut?. Da! dar sergentul se poate întoarce; popa, ba! Din acest moment sufletul lui Stavrache este chinuit de dilema:. O venii?.n-o veni?

După primirea celei de a doua scrisori, care îl anunţă despre moartea eroică a fratelui său Stavrache plânge mult, dar se consolează repede şi primul gând este să meargă la notar, ca să afle cum poate intra cu forme legale în stăpânirea averii fratelui său: Dar un bărbat trebuie să-si facă inimă! Nu trebuie să se lase copleşit aşa de durere. A strâns bine scrisoarea; s-a spălat pe ochii, apus caii la brişcă şi a plecat repede la târg să întrebe pe avocat cu ce forme intră cineva regulat în stăpânirea averii unui frate bun pierdut, care n-are alt moştenitor.

Cu toate că a intrat legal în stăpânirea averii fratelui său, Stavrache este chinuit de gândul că fratele său s-ar putea totuşi întoarce şi atunci el ar putea pierde averea câştigată atât de uşor. Personajul are coşmaruri în care fratele îi apare în diferite ipostaze. În primul coşmar Popa Iancu îi apare ca un ocnaşi. Stavrache îl ceartă că şi-a făcut neamul de râs, dar mai are încă sentimente umane, fiindu-i milă de fratele său: Lui d-l Stavrache i s-a făcut milă; s-a repezit să-l ridice ca să-l puie pe pat: nu-l putea lăsa să moară ca un câine. În al doilea coşmar fratele îi apare în ipostaza de căpitan. De data aceasta Stavrache manifestă porniri animaniale, încercând să-l ucidă: Hangiul se repede sălbatic

şi apucă de gât pe căpitan. îl strânge din ce în ce mai tare: simte cum degetele-i pătrund în muschii grumazului strivindu-i, afundând beregata, sfărând încheietura cerbicii.

Acest fond sufletesc, chinuit de obsesia întoarcerii fratelui, de coşmaruri, apariţia lui Popa Iancu declanşează nebunia. În manieră naturalistă, Caragiale notează reacţiile fiziologice prin care se exteriorizează: şi omul adormit se ridică drept în picioare, cu chipul îngrozitor, cu părul vâlvoi, cu mâinile-ncleştate, cu gura plină de spumă roşcată. Ca o furtună se repezi, apucă masa şi o trânti de duşumea, făcând tot ţăndări.

Din punct de vedere compoziţional nuvela este acătuită din trei planuri:

1. Planul naratorului, care povesteşte concis, cu numeroase indicaţii scenice, la faptele, întâmplările.

2. Planul dialogului:

dialogul dintre Stavrache şi fratele său;

dialogul dintre Stavrache şi fetiţa care a venit la cumpărături;

— Ce vrei?

— M-a trimes maica să-i dai de un ban gaz şi taica, de doi bani ţuică.

Şi fata scoate de sub mintean cu băgare de seamă două clondire.

— Da. zice să nu mai pui gaz în a de ţuică şi ţuică-n a de gaz, ca alaltăieri, că iar mă bate. şi. să măsori bine.

— Da bani ai adus?

— Ba!zice că să scrii.

— Iar să scriu? Şi d-l Stavrache, urmat de fetiţă, trece-n prăvălie bolborosind: Scrie v-ar popa să vă scrie, de pârliţi!

Din cuvintele fetiţei se iese zgârcenia, lăcomia, rapacitatea lui Stavrache.

dialogul dintre Stavrache s`i avocatul

— Numai unul singur te-ar putea călca.

— Cine? întreabă d-l Stavrache.

— Popa.

Moştenitorul zâmbi şi cu siguranţă răspunse:

— Aş! nu mai poate călca, săracul!

Dialogul este concis, dar dezvăluie psihologii.

3. Planul naturii.

Există o corespondenţă perfectă între starea tensionată a lui Stavrache şi cadrul natural: ploaia, viscolul, zăpada, noaptea amplifică obsesia, starea de criză: Afară ploua mărunţel ploaie rece de toamnă şi boabele de apă prelingându-se de pe streşini şi picând în clipire ritmate pe fundul unui butoi dogit, lăsat gol într-adins la umezeală, făceau un fel de cântare cu nenumărate şi ciudate înţelesuri. Legănate de mişcarea sunetelor, gândurile omului începură să sfârâie iute în cercuri strâmte, apoi încet-încet se rotiră din ce în ce mai domol, în cercuri din ce în ce mai largi şi tot mai domol şi tot mai larg.

Zgomotul monotom şi ritmic al ploii, declanşează vârtejul gândurilor, care cuprind în cercuri concentrice mintea lui Stavrache. În timpul încleştării dramatice dintre cei doi fraţi: viscolul afară ajuns în culmea nebuniei făcea să trosnească zidurile hanului bătrân.; Tot viforul care urla în noaptea grozavă să fi năpădit dintr-o dată în ţeasta lui Stavrache nu l-ar fi clătinat mai cu putere decât înfăţişarea şi vorbele acestea!

SFÂRŞIT